

אוניברסיטת תל אביב
הפקולטה לאומנויות
החוג לקולנוע וטלוויזיה

מבוא לקולנוע ישראלי

מרצה: ד"ר רז יוסף

סמסטר ב', יום ב' 16:00-12:00, בניין מקסיקו, אולם פסטליכט

שעת קבלה: בתאום מראש razyosef@post.tau.ac.il

תיאור הקורס:

הקורס יחקור באופן ביקורתי את התפקיד המורכב שמגלם הקולנוע הישראלי בעיצוב הלאומיות הישראלית המודרנית מתקופת היישוב העברי ועד ימנו. הדיון בתולדות הקולנוע הישראלי יערך תוך בחינת צמתיים היסטוריים, חברתיים ופוליטיים מרכזיים המרכיבים את דיוקנה של החברה הישראלית. נחקור נושאים כמו נרטיב-העל הציוני, תרבות הצבא והמלחמה, המתח האתני בין מזרחים ואשכנזים, הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ייצוג זיכרון השואה, דימוי האישה, ועוד. נבדוק ז'אנרים וזרמים קולנועיים מרכזיים כמו הקולנוע הציוני, הז'אנר הלאומי-הרואי, מודרניזם בסרטי "הרגישות החדשה", ז'אנר ה"בורקס", סרטי נשים, קולנוע הגבול של שנות התשעים, קולנוע פוסט-טראומטי של שנות האלפיים, וכן תמות אסתטיות ומבנים נרטיביים קולנועיים שמעצבים את הייצוג של הזהות הלאומית בסרטים ישראליים.

חובות הסטודנטים:

1. נוכחות, צפייה בסרטים וקריאת טקסטים.
2. מבחן אמריקאי – המבחן יכלול את קריאות החובה, ההרצאות והסרטים שהוקרנו במהלך הקורס. הספרים ממוקמים בהשאלה מוגבלת בספריית סוראסקי. מאמרי החובה סרוקים באתר הקורס ובמחשב הספרייה.

סילבוס

חלק I: הקולנוע הציוני והישראלי משנות העשרים עד שנות השישים

שבוע 1

מבוא: לדמיין את האומה

קריאת רשות:

אנדרסון, בנדיקט, קהילות מדומיינות: הגיגים על מקורות הלאומיות ועל התפשטותה, תרגם: דן דאור, תל אביב: הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, עמודים 31-68.

Bhabha, Homi K., "DissemiNation: Time, Narrative and the Margins of the Modern Nation," in: The Location of Culture, London and New York: Routledge, 1994, pp. 139-170.

הקרנה: החיים על פי אגפא (אסי דיין, 1992)

שבוע 2

נרטיב-העל הציוני

קריאת חובה:

שוחר, אלה, "התחלות בתקופת היישוב", הקולנוע הישראלי: היסטוריה ואידאולוגיה, תל אביב: ברירות, 1991, עמודים 42-29, 67-50.

קריאת רשות:

Feldestein, Ariel L., "Filming the Homeland: Cinema in Eretz Israel and the Zionist Movement, 1917-1939," in: Miri Talmon and Yaron Peleg (eds.) Israeli Cinema: Identities in Motion, Austin: University of Texas Press, 2011, pp. 3-15.

Tryster, Hillel, Israel before Israel: Silent Cinema in the Holy Land, Jerusalem: Spielberg Archive, 1995.

בורשטיין, יגאל, פנים כשדה-קרב, תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1990, 61-16.

הוראק, ז'אן כריסטוף, "כוחו החודר של האור: סרטיו של הלמר לרקסי", מבטים פיקטיביים: על קולנוע ישראלי, נורית גרץ, אורלי לובין, ג'אד נאמן (עורכים), תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמודים 426-436.

נאמן, ג'אד, "קללה לברכה" – סרט מפלשתינה-א"י", תיאוריה וביקורת: חמישים לארבעים ושמונה מס' 12-13, 1999, עמ' 57-65.

צימרמן, משה, סימני קולנוע: תולדות הקולנוע הישראלי בין השנים 1896-1948, תל אביב: דיונון, 2001.

הקרנה: אדמה (הלמר לרקסי, 1947)

שבוע 3

הגוף הציוני

קריאת רשות:

יוסף, רז, "גבריות בלא נחת: ייצוג הגוף הגברי בסרטי התעמולה הציוניים", לדעת גבר: גבריות, מיניות ואתניות בקולנוע הישראלי, תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים, 2010, עמ' 25-43.

ביאל, דויד, "הציונות כמהפכה אירוטית", ארוס והיהודים, תל אביב: עם עובד, 1992, עמודים 213-266.

בויאריין, דניאל, "נשף המסכות הקולוניאלי: ציונות, מגדר, חיקוי", תיאוריה וביקורת 11, חורף 1997, עמ' 123-144.

גלוזמן, מיכאל, "הכמיהה להטרסקסואליות: ציונות ומיניות באלטננילנד", תיאוריה וביקורת 11, חורף 1997, עמ' 145-162.

הקרנה: הוא הלך בשדות (יוסף מילוא, 1967)

שבוע 4

לאומיות ומלחמה: הז'אנר הלאומי-הרואי

קריאת חובה:

גרץ, נורית, "כבר לא אותם שדות: הוא הלך בשדות", סיפור מהסרטים: סיפורת עברית ועיבודיה לקולנוע, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1993, עמודים 63-65, 70-90.

נאמן, ג'אד, "שדות הבדיון הדומיננטי", סדן – מחקרים בספרות עברית, כרך ה', אוניברסיטת תל אביב, תשס"ב, עמודים 401-415.

קריאת רשות:

Ben-Shaul, Nitzan, "1948–1967: Between Siege and Peaceful Coexistence," in Mythical Expressions of Siege in Israeli Films, 10–21. Lewiston, NY: The Edwin Mellen Press, 1997, pp. 10-21.

Yosefa, Loshitzky, "National Rebirth as a Movie: *Exodus* Revisited," National Identities 4.2 2002: 119–131.

הקרנה: אוונטי פופולר (רפי בוקאי, 1987)

שבוע 5**לאומיות ומלחמה : אחרי 1967****קריאת חובה :**

שוחט, אלה, "לאחר 1948 : הז'אנר הלאומי-הירואי", הקולנוע הישראלי : היסטוריה ואידאולוגיה, תל אביב : ברירות, 1991, עמודים 68-87, 110-121.

הקרנה : סאלח שבאתי (אפרים קישון, 1964)

חלק II : הקולנוע הישראלי בשנות השישים והשבעים**שבוע 6****ייצוג המזרחים : ז'אנר הבורקס****קריאת חובה :**

שוחט, אלה, "סרטי בורקס וייצוג מזרחי", הקולנוע הישראלי : היסטוריה ואידאולוגיה, תל אביב : ברירות, 1991, עמודים 123-160.

קריאת רשות :

שוחט, אלה, "מזרחים בישראל : הציונות מנקודת מבטם של קורבנותיה היהודים", זיכרונות אסורים : לקראת מחשבה רב תרבותית, הוצאת בימת קדם לספרות, 2001, עמודים 140-205.

Naaman, Dorit, "Orientalism as Alterity in Israeli Cinema," Cinema Journal 44.4 2001: 36–54.

בן שאול, ניצן, "הקשר הסמוי בין סרטי הבורקס לסרטים האישיים", מבטים פיקטיביים : על קולנוע ישראלי, נורית גרץ, אורלי לובין, ג'אד נאמן (עורכים), תל אביב : האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמודים 128-134.

נאמן, ג'אד, "דרגה אפס בקולנוע", קולנוע 5, 1979, עמודים 20-23.

הקרנה : הבית ברחוב שלוש (משה מזרחי, 1973)

שבוע 7**ייצוג המזרחים : מחאה מזרחית****קריאת רשות :**

לובין, אורלי, "נשים, לאומיות ואתניות", מבטים פיקטיביים : על קולנוע ישראלי, נורית גרץ, אורלי לובין, ג'אד נאמן (עורכים), תל אביב : האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמודים 120-127.

יוסף, רז, "אתניות ופוליטיקה מינית : המצאת הגבריות המזרחית בקולנוע הישראלי", תיאוריה וביקורת 25, סתיו 2004, עמודים 31-62.

Shemer, Yaron, "Trajectories of Mizrahi Cinema," in Miri Talmon and Yaron Peleg (eds.), Israeli Cinema: Identities in Motion, Austin: University of Texas Press, 2011, pp. 120–133.

Bhabha, Homi K., "Of Mimicry and Man: The Ambivalence of Colonial Discourse", in: The Location of Culture, London and New York: Routledge, 1994, pp. 88-92.

הקרנה : חור בלבנה (אורי זוהר, 1964)

שבוע 8**הקולנוע האישי : "הרגישות החדשה"****קריאת חובה :**

נאמן, ג'אד, "המודרניזם : מגילת היוחסין של הרגישות החדשה", מבטים פיקטיביים : על קולנוע ישראלי, נורית גרץ, אורלי לובין, ג'אד נאמן (עורכים), תל אביב : האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמודים 9-32.

קריאת רשות:
שוחט, אלה, "הקולנוע האישי ופוליטיקת האלגוריה", הקולנוע הישראלי: היסטוריה ואידיאולוגיה, תל אביב: ברירות, 1991, עמודים 179-236.

שוויצר, אריאל, הרגישות החדשה: קולנוע ישראלי בשנות השישים והשבעים, תל אביב: בבל, 2003, עמודים 60-90, 117-153.

נאמן, ג'אד, "העלמה ומסכת המוות: קולנוע מודרניסטי – מנגנון הגנה", איך אומרים Modernism בעברית, עורך היילברונר ומיכאל לוי (עורכים), תל אביב: רסלינג, 2010, עמודים 235-251.

הקרנה: מסע אלונקות (יהודה ג'אד נאמן, 1977)

חלק III: הקולנוע הישראלי בשנות השמונים

שבוע 9

סרטי צבא ומלחמה אנטי-הרואיים

קריאת חובה:

גרץ, נורית, "הקולנוע של הזר והחריג", סיפור מהסרטים: סיפורת ישראלית ועיבודיה לקולנוע, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1993, עמודים 175-182, 185-203.

קריאת רשות:

Ne'eman, Judd, "The Empty Tomb in the Postmodern Pyramid: Israeli Cinema in the 1980s and 1990s," in Charles Berlin (ed.) Documenting Israel, Cambridge, MA: Harvard College Library, 1995, pp. 117-151.

יוסף, רוז, "הגוף הצבאי: מזוכיזם גברי ויחסים הומואירוטיים בקולנוע הישראלי", תיאוריה וביקורת 18, תל אביב 2001, עמודים 11-46.

הקרנה: רובה חוליות (אילן מושינזון, 1979)

שבוע 10

זיכרון ושכחה: ייצוג השואה

קריאת חובה:

אבישר, אילן, "חרדות לאומיות, סיוטים אישיים: תסביך השואה בקולנוע הישראלי", מבטים פיקטיביים: על קולנוע ישראלי, נורית גרץ, אורלי לובין, ג'אד נאמן (עורכים), תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמודים 160-178.

קריאת רשות:

גרץ, נורית, "ה'אחרים' בסרטים הישראליים בשנות הארבעים והחמישים: ניצולי שואה, ערבים, נשים", מבטים פיקטיביים: על קולנוע ישראלי, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמודים 381-402.

צימרמן, משה, אל תגעו לי בשואה: השפעת השואה על הקולנוע והחברה בישראל, חיפה: אוניברסיטת חיפה וזמורה ביתן, 2002, עמודים 232-249.

Ilan Avisar, "The Holocaust in Israeli Cinema as a Conflict between Survival and Morality" in Miri Talmon and Yaron Peleg (eds.) Israeli Cinema: Identities in Motion, Austin: University of Texas Press, 2011, pp. 151-167.

Yosefa Loshitzky, "Surviving the Survivors: The Second Generation," in Identity Politics on the Israeli Screen, Austin: The University of Texas Press, 2001, pp. 15-31

הקרנה: מאחורי הסורגים (אורי ברבש, 1986)

שבוע 11**הסכסוך הישראלי-פלסטיני****קריאת חובה:**

בן שאול, ניצן, "מצור", סרטים מס' 4, חורף 1989.

קריאת רשות:

שוחרט, אלה, "שובו של המודחק: הגל הפלסטיני בקולנוע הישראלי החדש", הקולנוע הישראלי: היסטוריה ואידאולוגיה, תל אביב: ברירות, 1991, עמודים 237-270.

גרץ, נורית, "הקולנוע של הזר והחריג", סיפור מהסרטים: סיפורת ישראלית ועיבודיה לקולנוע, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1993, עמודים 217-236.

Meiri, Sandra, "The Foreigner Within and the Question of Identity in *Fictitious Marriage* and *Streets of Yesterday*," in Miri Talmon and Yaron Peleg (eds.), Israeli Cinema: Identities in Motion, Austin: University of Texas Press, 2011, pp. 241-256.

הקרנה: "איה אוטוביוגרפיה דמיונית" (מיכל בת-אדם, 1994)

חלק IV: הקולנוע הישראלי בשנות התשעים ובשנות האלפיים**שבוע 12****קולנוע נשים****קריאת חובה:**

לובין, אורלי, "דמות האישה בקולנוע הישראלי", מבטים פיקטיביים: על קולנוע ישראלי, נורית גרץ, אורלי לובין, גיאד נאמן (עורכים), תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמודים 223-246.

קריאת רשות:

זנגר, ענת, "נשים בקולנוע הישראלי: הצד האפל של הירח", מבטים פיקטיביים: על קולנוע ישראלי, נורית גרץ, אורלי לובין, גיאד נאמן (עורכים), תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמודים 205-214.

פרידמן, מיכל, "בין שתיקה לנידוי: המדיום הקולנועי ואלמנת המלחמה הישראלית", מבטים פיקטיביים: על קולנוע ישראלי, נורית גרץ, אורלי לובין, גיאד נאמן (עורכים), תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמ' 33-42.

שוב, יעל, "הדמות הנשית והדינמיקה של שבירת הנרטיב בקולנוע הישראלי המודרניסטי", מבטים פיקטיביים: על קולנוע ישראלי, נורית גרץ, אורלי לובין, גיאד נאמן (עורכים), תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1998, עמודים 215-222.

Yosef, Raz, "Recycled Wounds: Trauma, Gender and Ethnicity in Keren Yedaya's *Or, My Treasure*," Camera Obscura: Feminism, Culture and Media Studies 72, volume 24, Number 3, 2009, pp.41-72.

הקרנה: קלרת הקדושה (ארי פולמן ואורי סיוון, 1996)

שבוע 13**קולנוע גבול****קריאת חובה:**

Munk, Yael, "The Postcolonial Function of Television's Virtual Space in '90s Israeli Cinema," Framework: The Journal of Cinema and Media 49.1 2008: 83-92.

קריאת רשות:

מונק, יעל, "בעקבות גופו העירום של *מר באום*", תיאוריה וביקורת 18, 2001, עמודים 193-197.

פוקו, מישל, הטרטופיה, מצרפתית: אריאלה אזולאי, תל אביב: רסלינג, 2003.

Avisar, Ilan, "Israeli Cinema and the Ending of Zionist Ideology," in Frederick A. Lazin and Gregory S. Mahler (eds.), Israeli in the Nineties: Development and Conflict, Gainesville: University Press of Florida, 1996, pp. 153–168.

הקרנה : בופור (יוסף סידר, 2007)

שבוע 14
קולנוע טראומה
קריאת חובה :

Yosef, Raz, "Traces of War: Trauma, Memory, and the Archive in Joseph Cedar's *Beaufort*," Cinema Journal 50 No. 2, Winter 2011, pp. 61-83.

קריאת רשות :

Yosef, Raz, "War Fantasies: Memory, Trauma and Ethics in Ari Folman's *Waltz with Bashir*," Journal of Modern Jewish Studies 9:3, November 2010, pp. 311-326.

Yosef, Raz, The Politics of Loss and Trauma in Contemporary Israeli Cinema, New York and London: Routledge, 2011.

Avisar, Ilan, "The National and the Popular in Israeli Cinema," Shofar 24.1 2005: 125-143.

Gertz, Nurith, and Gal Hermoni, "The Muddy Path between *Lebanon* and *Khirbet Khizeh*: Trauma, Ethics, and Redemption in Israeli Film and Literature," in Just Images: Ethics and the Cinematic, Boaz Hagin, Sandra Meiri, Raz Yosef, and Anat Zanger (eds.), Newcastle, UK: Cambridge Scholars Publishing, 2011, pp. 35–58